

Leo Weinstein, *The Metamorphoses of Don Juan*, Stanford University Press, 1959 (Traducció: TNC)

Una religió antropomòrfica i politeïsta com la grega va atorgar al seu representant més suprem, Zeus, una descarada condició polígama. L'anecdota que pobla les seves aventures, convertint-lo en un constant seductor de deesses i heroïnes, per a irritació de la seva esposa legítima, la puritana Hera, ens indica fins a quin punt la insatisfacció constant en l'amor és un component de l'imaginari dels pobles. I com és de diferent la comprensió de la transgressió masculina respecte a la dramàtica condició de les hereves de Madame Bovary.

Les aventures amoroses de Zeus acostumen a anar acompanyades de canvis físics, metamorfosis i transvestismes diversos, que indiquen al darrere de cada nova conquesta un desig paral·lel de viure noves vides, d'accedir al coneixement de l'alteritat a través de la constant mutabilitat del propi jo. És la condició poligàmica i la utilització enganyosa que fa de la suplantació allò que converteix Zeus en un precedent indirecte del seductor Don Joan, un dels comptats mites que l'Europa occidental ha donat a l'imaginari universal després de l'Edat Mitjana. [...]

Les concomitàncies d'aquesta part de la llegenda amb el mite fàustic del pacte amb el dimoni són evidents. [...] Però hi ha elements específics de la llegenda que donen autonomia a l'argument i en fan un model universal de construcció dramàtica. Alguns dels factors més insòlits i moderns de l'obra són la seva estructura seriada, la seva idea borrosa d'un inici i un final, l'escassa progressió de l'acció i l'arbitrarietat que encadena els diversos amors de Don Joan. El caràcter aleatori i interclassista de les seves conquestes femenines converteix aquestes en un sol rostre, deambulant i anònim.

Plantejat com un relat itinerant —on les escales del *viatge* són els cossos de les diferents dones que acullen Don Joan efímerament— l'esquema dramàtic del mite es caracteritza per una cadena indiscriminada i constant de seduccions que obliguen invariablement a una fugida. [...] L'estructura itinerant del mite donjoanesc fa d'aquesta figura un ésser paradoxal, que, obsedit per la totalitat, mai no té res; l'ésser nostàlgic d'un etern femení únic i irremplaçable —associat a la figura de la mare que mai apareix— condemnat a la mort en solitari després d'una vida de conquestes vanes. Una figura que viu amb la malenconia d'un amor ideal, però que actua a través de la comptabilització heroica de noves conquestes en el camp de l'amor. La insatisfacció és la clau de la seva maduresa; en el seu ocàs, Don Joan viu la consciència de la vacuïtat de la seva vida. A la fi del trajecte, Don Joan rep una lliçó per part dels morts: tant si és condemnat per l'Estàtua del Comanador o bé salvat per l'amor de Doña Inés, la resolució del seu periple té profundes càrregues amonestadores. [...]

Sempre que en un debat literari es demana als participants que escullin els quatre grans herois de la literatura moderna, és molt probable que la tria inclogui Hamlet,

Faust, Don Quixot i Don Joan. Tots quatre han gaudit de prestigi internacional i han donat lloc a innumbrables estudis, comentaris i interpretacions. Cadascun d'ells és tan ampli, que junts semblen abastar els grans problemes i aspiracions de la humanitat. [...]

La manca d'una versió universalment acceptada de Don Joan explica tant la força com la feblesa de la llegenda. [...] Les seves metamorfosis han estat tals que no sempre és fàcil de reconèixer-lo. És aquell jove espanyol que escala amagat per la foscor al dormitori d'una dama noble a la que està a punt d'enganyar? És el noble francès que enganya dues joves camperoles al mateix moment? O aquell amant italià que llança la seva copa per damunt de les espatlles després de cantar una ària sensorial i salvatge? O aquell atractiu però pensarós alemany que busca una dona que un cop va veure en un somni? Don Joan és tot això i més. El seu nom ha esdevingut un símbol, confús però tan poderós que el seu so fa bategar el cor més ràpid.